

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 17 februari 1903, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner med förslag till lag angående ändrad lydelse af 9 kap. 1 § giftermålsbalken m. m.

I två särskilda motioner, hvilka afgifvits, den ena, n:o 34 i Första Kammaren, af herr *F. A. Boström* och den andra, n:o 113 i Andra Kammaren, af herr *C. Lindhagen*, har föreslagits, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande:

1:o) *Lag*

angående ändrad lydelse af 9 kap. 1 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 1 § giftermålsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

9 kap.

Om mannens förvaltningsrätt i makars bo och om morgongåfva.

1 §.

Sedan man och kvinna sammanvigda äro, då äger mannen ensam förvalta makarnes bo samt söka och svara i boets angelägenheter, utom

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 7 Saml. 15 Häft. (N:o 20.)

hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen, samt gäld, hvarom i 11 kap. 5 § sägs; hustrun följa ock mannens stånd och villkor.

Är genom äktenskapsförord stadgadt, att hustrun tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas, eller är sådant stadgande meddeladt angående egendom, som genom gåfva eller testamente till hustrun gifven är, med villkor att den henne enskildt tillhöra skall; då äge hustrun öfver den egendom och afkomsten däraf råda, där ej annorledes blifvit om förvaltningen föreskrifvet. Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, däröfver må hon ock råda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904.

2:o) Lag

angående kvinnas rätt att vara myndig.

Med upphäfvande af lagen angående ogift kvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig den 5 juli 1884 förordnas som följer:

1 §.

Ogift kvinna, som fyllt tjuguetå år, *så ock gift kvinna* vare myndig att sig och sin egendom själf råda och förestå; *dock hvad angår gift kvinna med de inskränkingar, som följa af mannens förvaltningsrätt öfver boet.*

2 §.

Vill ogift kvinna, som ofvan nämnda ålder uppnått, *eller gift kvinna* afsäga sig myndighetens utöfning, göre därom anmälan hos domstol; och varde hon af domstolen under förmyndare ställd. *Till förmyndare för gift kvinna kan hennes man förordnas.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904.

3:o) Lag

om ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken.

Häri genom förordnas, att 19 kap. 4 § ärfdabalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare ställd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904.

Till stöd för detta förslag har herr Boström anfört följande:

»Sedan år 1865 är ogift kvinna myndig enligt svensk lag, medan åter gift kvinna fortfarande af lagen förklaras omyndig. Denna åtskillnad föranledes gifvetvis icke af personliga skäl, i det att den kompetens att själf råda och svara för sina handlingar och sin egendom, hvilken lagen tillerkänner den ogifta kvinnan, som uppnått myndighetsålder, ju icke går förlorad med det, att hon inträder i äkta stånd.

Mannens målsmanskap för familjen, hvilket hustrun sålunda underordnats, har emellertid under tidernas lopp i lagstiftningen lidit åtskilligt afbräck med den påföljd, att i den gifta kvinnans rättsliga ställning nu råder rätt mycken både inkonsekvens och osäkerhet. Hustrun har numera rätt att ensam råda öfver och förvalta hvad hon genom eget arbete förvärfvar samt den egendom, som under äktenskapet tillfallit henne genom arf, gåfva eller testamente och som förklarats för hennes enskilda tillhörighet. På samma sätt råder den hustru, hvilken ingått äktenskapsförord, öfver sin egendom.

I alla dessa afseenden är den gifta kvinnan nu faktiskt myndig, under det att dock lagen förklarar henne omyndig. Det synes då vara tid på att taga steget ut och i lag förklara henne myndig, hvilket kan ske utan att på något sätt rubba gällande föreskrifter om makars egenomsförhållanden. Hon blir då myndig med de inskränkingar, gällande lag föreskrifver, medan hon nu är omyndig med de undantag, lagen stadgar. I sak förblifver ställningen densamma med undantag af att hennes af lagen erkända myndighet klagör hennes rätt och befogenhet i åtskilliga stycken, där nu råda dunkelhet och stridiga uppfattningar, som vålla osäkerhet. Men principen af den gifta kvinnans personlighetsvärde, af hennes likställighet i detta syfte med sina ogifta medsystrar och med mannen kungöres dock klart af lagen, hvilket äger sin stora ej blott formella, utan ock reella betydelse.

En lagändring, hvilken på det sättet omkastade förhållandena, skulle sålunda vara en tidsenlig och värdig reform.

Särskildt då det kommit på tal att låta en politisk rösträttsreform samtidigt eller efteråt följas af den politiska rösträttens utsträckning till kvinnorna, finnes det intet rimligt skäl uti att hålla det nya släktets upp-

fostrarinna, den af ansvarskänsla för familj och hem uppfyllda makan utestängd från den medborgerliga fullmyndighet, som tillmätes den ogifta kvinnan. Men skall gift kvinna beklädas med politisk myndighet, så måste ju hennes rättsställning som myndig medlem af samhället förut ordnas.»

Herr Lindhagens motivering är af följande lydelse:

»Sedan man och kvinna sammanvigda äro, då är han hennes rätte målsman och äger söka och svara för henne utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen, samt gäld, hvarom i 11 kap. 5 § sägs; hustrun följe ock mannens stånd och villkor.»

På detta sätt beskrifves i 9 kap. 1 § 1 mom. giftermålsbalken den gifta kvinnans rättsställning enligt nu gällande lag. Hon förklaras här af lagen i princip fortfarande vara omyndig. Och i öfverensstämmelse härmed talas i de under 19 kap. ärfdebalken upptagna stadgandena rörande olika personers myndighet endast om man, mö och änka.

Enligt 1734 års lag var både gift och ogift kvinna omyndig utan något angifvet undantag. Under tidernas lopp har emellertid uppfattningen om den rättsställning, som bör tillkomma kvinnan, ändrat sig och lagen fått undergå ändringar i öfverensstämmelse härmed.

Det viktigaste af dessa genombrott i lagstiftningen utgör den ogifta kvinnans myndighetsförklaring. Därmed var i själfva verket äfven för gift kvinna erkänt, att det ej i hennes personliga egenskaper låg något hinder för henne att vara myndig, eller att, såsom detta i lagen också uttryckes, »råda öfver sig och sin egendom». Mannens målsmanskap öfver hustrun kunde därefter hämta stöd för sitt berättigande endast i lagens uppställda fordran, att mannen borde ensam representera familjen uti alla förmögenhetsrättsliga afseenden. Men äfven i denna fordran hafva sedermera gjorts väsentliga inskränkningar.

Genom 1874 års lagstiftning tillerkändes nämligen hustru rätt att ensam råda öfver hvad hon genom eget arbete förvärfvat samt öfver egendom, som i äktenskapsförord eller genom arf eller testamente förklarats skola tillhöra henne enskildt och tillika vara undantagen från mannens förvaltning.

En riksdagsskrivelse af år 1884 begärde ytterligare lagändringar i enhanda riktning. Efter det mycket arbete ofruktbart nedlagts på att i olika riktningar lösa denna fråga, ledde detsamma slutligen till antagandet år 1898 af åtskilliga lagar angående ordnandet af äkta makars egendomsförhållanden. Till innehållet voro dessa icke alls så banbrytande som

1874 års lagstiftning. De innehöllo i själfva verket icke ens en för-
enkling af de invecklade stadgandena, hvilket måhända äfven på det be-
ståendes grund var utförbart, utan företrädesvis en omarbetning i syfte
att förtydliga och fullständiga desamma. Det nya i sak var väsentligen
endast, att ärfd fastighet i stad blef arftagarens enskilda egendom; att
hustruns rätt att ikläda sig gäld, hvilken rätt blifvit en följd af 1874 års
lagändringar, tydligt fastslogs i lagen; att hustrun fritogs från skyldighet
att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen åsamkat boet
under äktenskapet, samt att lätnader bereddes i utvägarna att söka bo-
skillnad.

Genom alla dessa lagändringar har den gifta kvinnans rättsställning
blifvit så förändrad, att hon nu icke vidare kan anses befinna sig i omyndig-
hetstillstånd utan i själfva verket enligt gällande lag måste betecknas
såsom myndig. Att i alla fall stor oklarhet råder härutinnan beror därpå,
att man underlåtit att i lagen gifva form åt detta nya innehåll. Det
heter nämligen fortfarande, att mannen är sin hustrus målsman med allenast
de undantag, som betingas af hustruns förvaltningsrätt. Lagens innehåll
fordrar i stället en omkastning af formuleringen, så att gift kvinna för-
klaras vara myndig med de undantag, som betingas af mannens förvalt-
ningsrätt.

Det är då ganska oförklarligt, hvarför 1898 års lagstiftare ej gaf
lagen en sådan uppställning. Redan vid lagberedningens förslag af år
1886 hade af två reservanter framkastats tankar i den riktningen. Frågan
lärer äfven varit under öfvervägande vid den slutliga beredningen af detta
lagstiftningsärende, men då fallit på farhågan, att mången inom Riksdagen
möjligen skulle taga anstöt af ett oförbehållsamt uttalande om att gift
kvinna vore myndig, hvarigenom hela förslaget kunde äfventyras.

I detta försiktiga framåtskridande synes tiden dock nu böra vara
beredd för det följdriktiga steget att låta lagen genom ett uttryckligt
uttalande af gift kvinnas myndighet omsider gifva sitt erkännande äfven
åt hennes personlighet och människovärde.

Hvad därigenom vinnes är i stort sedt godkännandet af en grundsats,
hvilken betecknar ett framsteg i kultur och kan verka rättsbildande på
ett område, där allt nu är inväfdt i dunkel och motsägelser.

Den ifrågasatta lagändringen kommer äfven att medföra omedelbar
nytta i flera särskilda afseenden.

Sålunda blir det till en början tydligt, att gift kvinna är i full be-
sittning af den del af myndigheten, som består i att råda öfver sin person.

Nu vet ingen, hur det rätteligen förhåller sig med detta ämne, hvars upptagande till öfverläggning endast föranleder ofruktbara debatter mellan de rättskunnige.

Hvad åter angår hustruns rätt att råda öfver sin egendom, så kommer den nu ifrågasatta lagändringen ej att rubba något i nu gällande föreskrifter om makars egendomsförhållanden. Men de befogenheter, lagen i detta afseende tillerkänner hustrun, komma utan tvifvel att till sitt innehåll i många förhållanden ställa sig klarare än hitintills.

I gällande stadganden om makars egendomsförhållanden förekomma visserligen åtskilliga brister, som äfven borde omedelbart afhjälpas. Således är det ofta en olägenhet, att makar ej anses få ingå förmögenhetsaftal med hvarandra, hvilket påstås följa af bestämmelsen, att förord om egendom endast kan upprättas före äktenskapets ingående. En annan brist är, att makar af enahanda anledning ej anses kunna inlåta sig i rättegång med hvarandra för slitande af ömsesidiga tvistefrågor. Önskvärdt förefaller det äfven, att man kunnat tillmötesgå 1884 års Riksdags framställningar om att gift kvinna borde berättigas att själf förvalta den egendom, som vore henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt, samt att mannen icke må hafva makt att utan hustruns samtycke bortsifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom. Dylika rubbningar i det invecklade systemet föra emellertid lätt med sig andra ändringar. Det bästa tillvägagångssättet blir därför att först borttaga den gifta kvinnans omyndighetstecken ur lagen och sedan från den sålunda vunna fasta utgångspunkten söka arbeta i angifna riktningar.

Den gifta kvinnans myndighetsförklaring skall äfven bereda henne obestridd befogenhet till sådana uppdrag och sysslor, för hvilka enligt gällande rättsuppfattning fordras myndighet. En sådan skrifvelse t. ex., som sistlidne Riksdag aflät med begäran om förtydligade bestämmelser rörande gift kvinnas behörighet att vara medlem i fattigvårdsstyrelse, skulle under sådana förhållanden varit öfverflödig.

När lagen uttryckligen tillagt gift kvinna myndighet, tillfaller henne därmed vidare full befogenhet att fullgöra uppdrag på grund af fullmakt. Enligt gällande lag kan hon ej vara rättegångsfullmäktig, hvilken syssla ej får anförtros åt »den som själf under målsman står». Och om man visserligen torde få anse henne redan nu befogad att uträtta andra uppdrag på grund af fullmakt, måste fullmaktsgifvaren dock sväfva i en ständig ovisshet, huru fullmaktstagarens behörighet kommer att bedömmas

inför olika myndigheters oklara uppfattningar af målsmanskapets innebörd.

Mannens rätt att äfven i mål och ärenden, där hustrun äger att själf föra sin talan, själfskrifvet företräda henne, då hon är frånvarande, skulle å andra sidan upphöra. Han måste hädanefter förete fullmakt från henne liksom hvarje annan person, som anmäler sig såsom hennes fullmäktig.

Slutligen skulle de allmänna föreskrifterna om förmynderskap äfven komma i tillämpning på gift kvinna. Undantagsvis har det inträffat, att förmyndare i vanlig ordning förordnats äfven för en gift kvinna. Men i allmänhet har hustruns oklara rättsställning ansetts utgöra ett formellt hinder därför. Det var ock af nämnda anledning som i 1898 års lagstiftning genom ett tillägg till 19 kap. 4 § ärfdabalken för gift kvinna tillskapades ett oklart rättsinstitut i ett slags godmanskap, som skulle ersätta ett ordentligt förmynderskap.

Det förtjänar erinras därom, att den nu ifrågasatta lagstiftningen redan genomförts i Norge och Danmark, i hvilka länder stadgandena om äkta makars egendomsförhållanden till sina grunddrag öfverensstämma med våra. Äfven där förekomma gemensam och enskild egendom samt en allmän förvaltningsrätt för mannen och en särskild för hustrun i vissa fall. På samma gång uttalar dock den norska lagen af den 29 juni 1888 att: »Gift Kvinde har samme Myndighet som den ugifte och raader sit Gods med de Begrændsninger, som indeholdes i nærværende Lov.» Och i den danska lagen af den 7 april 1899 säges att: »Hustruens Myndighed i Formueforhold er densamma som ugift Piges.» Då sträfvanen nu göra sig gällande att så vidt ske kan närma de skandinaviska civillagstiftningarna till hvarandra, är detta en ytterligare anledning att i denna punkt bringa vår lag till jämnhöjd med grannländernas lagar.

Hvad nu angår de förändringar i lagens affattning, som erfordras för det angifna ändamålet, är det lämpligast att åstadkomma dem genom så obetydlig rubbning som möjligt i gällande lagtext. Uti 9 kap. 1 § giftermålsbalken behöfver för ändamålet endast uttalandet om målsmansrätten utbytas mot en föreskrift om mannens förvaltningsrätt, hvarjämte en motsvarande ändring erfordras äfven i kapitlets rubrik.

Själfva myndighetsförklaringen kan naturligast äga rum genom att den sammanbindes med den under 19 kap. 2 § ärfdabalken intagna lagen af år 1884 om ogift kvinnas rätt att vara myndig med anslutning i tillämpliga delar till såväl innehållet som formuleringen af nämnda för-

fattning. Då lagen redan tillerkänner änka full myndighet, oberoende af lefnadsåldern, synes det vara riktigast, liksom det äfven är redigast, att låta gift kvinnas myndighet inträda med giftermålet, hvilket äfven förordades af en reservant till lagberedningens betänkande af år 1886. Ehuru obehöfligt bör dock kanske här för tydlighetens skull äfven uttalas, att mannen kan förordnas till hustruns förmyndare i öfverensstämmelse med hvad som stadgats i afseende å den gode man, som enligt hvad ofvan sagts kan förordnas för hustrun.

Slutligen bör nu åter borttagas sistberörda år 1898 gjorda tillägg till 19 kap. 4 § ärfdebalken, hvarigenom där införts stadganden om ett godmanskap för hustrun.»

I herr Lindhagens motion hafva trettio ledamöter af Andra Kam-maren instämt.

Förevarande framställningar hafva, enligt hvad motionärerna anført, till syfte att utan rubbning af gällande föreskrifter om makars egendomsförhållanden och mannens förvaltningsrätt öfver boet få grundsatsen om gift kvinnas myndighet klart och otvetydigt uttalad i lag. Motionärerna utgå härvid från den uppfattningen, att enligt rättens nuvarande ståndpunkt, sådan den finnes uttryckt särskildt i 9 kap. 1 § giftermålsbalken, gift kvinna i princip är förklarad omyndig. Genom vissa af motionärerna åberopade lagändringar hade visserligen gift kvinna faktiskt blifvit myndig, men man hade underlåtit att gifva form åt detta nya innehåll. Det önskemål motionärerna ville vinna vore därför, att gift kvinna förklarades myndig med de inskränkingar, som följde af mannens förvaltningsrätt, medan hustrun nu stode under mannens målsmanskap med de undantag, hustruns förvaltningsrätt betingade.

Huruvida denna motionärernas utgångspunkt är riktig, kan emellertid ifrågasättas. Inom rättsvetenskapen torde den allmänna åsikten snarare vara den, att hustru i och med äktenskapets ingående blir myndig, ehuru utöfningen af hennes myndighet inskränkes genom den särskilda befogenhet, som tillagts mannen i och med dennes målsmanskap. Utanför gränserna för denna befogenhet äger hustrun samma handlingsfrihet som annan myndig person, och fullt tydligt framträder hennes myndighet, då inskränkingarna i densamma upphöra på grund af äktenskapets upplösning. Den princip motionärerna velat hafva fastslagen finnes alltså måhända redan i gällande rätt.

Hvad motionärerna åsyfta går dock längre än till lösande af berörda tvistefråga, hvilken hufvudsakligen är af teoretiskt intresse. Genom antagande af de i motionerna innefattade lagförslagen skulle nämligen mannens målsmanskap för hustrun helt och hållet upphöra. Att med bestämdhet angifva gränserna för hvad detta begrepp innebär är icke lätt, särdeles som uttrycket målsman såväl i lagen som eljest användes i ganska skiftande betydelse. I allmänhet torde dock kunna sägas, att mannens målsmanskap innefattar ej mindre hans rätt och plikt att i allt vårda hustruns intressen än äfven hans rätt att besluta i sådana fall, då vid meningsskiljaktighet mellan man och hustru sakens natur och äktenskapets idé fordra, att enderas vilja måste blifva bestämmande. Ett förhållande, hvilket såsom äktenskapet ingriper på nästan samtliga livvets områden, hvarken kan eller bör i alla detaljer regleras af lag. Hvad lagen innehåller om makarnes inbördes ställning har därför också väsentligen begränsats till deras egenomsförhållanden. Om utanför dessa framträdte omständigheter, hvilka kräft ett afgörande mellan makar, har mannens målsmanskap varit den allmänna grund, hvarpå man haft att bygga. Det torde därför vara otvifvelaktigt, att målsmanskapet, om det försvinner, skall efterlämna ett tomrum, hvilket vid många tillfällen skall göra sig förnimbart; och den af motionärerna föreslagna reformen synes alltså utskottet vara af ganska vidtomfattande beskaffenhet.

Enligt hvad herr Lindhagen uttalat, skulle genom de ifrågasatta lagändringarne till en början blifva tydligt, att gift kvinna är i full besittning af den del af myndigheten, som består i att råda öfver sin person. Vidare skulle myndighetsförklaringen bereda den gifta kvinnan obestridd behörighet till sådana uppdrag och sysslor, för hvilka enligt gällande rättsuppfattning fordras myndighet. Hustru skulle få full befogenhet att fullgöra uppdrag på grund af fullmakt, medan å andra sidan mannens själfskrifvenhet att företräda henne skulle upphöra. Slutligen skulle de allmänna föreskrifterna om förmynderskap komma i tillämpning på gift kvinna.

Utskottet känner sig icke öfvertygad om, att det vore önskvärdt och lyckligt, om samtliga dessa regler blefve helt allmänt och utan begränsning fastslagna. Utan att nu ingå i särskildt bedömande af en hvar bland dem vill utskottet sålunda exempelvis framhålla, att gift kvinnas likställande med andra myndiga personer i fråga om förmynderskaps åtagande torde möta afsevärda betänkligheter. Visserligen hafva flera domstolar i vårt land ansett lagen icke lägga hinder i vägen för hustrus förordnande till förmyndare för sin man, då denne af sjukdom eller annan anledning varit

urståndsatt att vårda sina egna och boets gemensamma angelägenheter, och efter åtal mot ledamöterna i rådhusrätt för ett dylikt förordnande, hvilket betecknats såsom olagligt, har hofrätt genom beslut, som af högsta domstolen fastställts, förklarat, att beslutet om ett sådant förordnande, äfven om detsamma ej kunde anses äga stöd i uttrycklig lag, dock ej vore af beskaffenhet att medföra ansvar för de ledamöter i rådhusrätten, som i beslutet deltagit. Men härifrån är steget långt till att gifva hustru allmän befogenhet att vara förmyndare, hvarmed då äfven skulle följa skyldighet att, därest laga ursäkt ej kunde visas, mottaga sådant uppdrag, äfven om både hon och mannen funne det oförenligt med plikter, som stode henne närmare.

Oafsedt den uppfattning man i dessa frågor må hysa, finner utskottet uppenbart, att den rubbning de föreslagna lagändringarna skulle medföra i nuvarande förhållanden är så stor och sträcker sig till så många områden, att dessa ändringar icke böra komma till stånd utan att föregås af ett noggrant öfvervägande, huruvida och i hvad mån däraf påkallas nya eller ändrade bestämmelser i andra delar af lagstiftningen. Det kan sålunda ifrågasättas, huruvida icke gift kvinnas rådgighet öfver sin person, hvilken befogenhet med den mening motionärerna däri inlägga säkerligen skulle bland annat innefatta laglig rätt för henne att oberoende af mannens vilja bestämma sin vistelseort, borde föranleda till ändring af de rörande hustrus forum nu gällande bestämmelserna, hvilka utgå från den förutsättningen, att hustrun har samma hemvist som mannen. Äfven föreskriften om hustrus mantalsskrifningsort utgår från nämnda förutsättning. Många andra frågor, vid hvilkas bedömande målsmanskapet nu tjänar till ledning, lära för öfrigt vara af den beskaffenhet, att lagen icke får lämna oafgjordt, hvad i dem bör anses gälla, om denna ledning bortfaller.

Utskottet, som redan af denna anledning icke kan tillstyrka antagande af de i förevarande motioner innefattade lagförslag, ställer sig ock, såsom redan antydts, i mångt och mycket synnerligen tveksamt i förhållande till de i motionerna angifna önskningsmål. Lagstiftningen om mannens och kvinnans inbördes ställning i äktenskapet har efter grundlig och omsorgsfull förberedelse helt nyligen varit föremål för Riksdagens pröfning, och någon anledning till väsentligare rubbning af de grundsatser, hvarpå denna lagstiftning hvilar, förefinnes icke enligt utskottets uppfattning.

Men å andra sidan synes det utskottet icke böra förnekas, att bestämmelserna rörande hustrus rättsliga ställning i och utom äktenskapet icke alltid utmärkas af den klarhet, som på ett så viktigt område är ännu mera

än eljest önskvärd, samt att trots de senare årens reformer ett eller annat otidsenligt stadgande ännu kvarstår. En viss otydlighet häftar sålunda obestridligt vid begreppet målsmanskap i förhållandet mellan man och hustru, och det finnes i flera hänseenden anledning till tvekan, huruvida detta målsmanskap till innehållet är likställt med annat målsmanskap, som i lag förekommer. Herr Lindhagen har erinrat om den ovisshet, som gjort sig gällande, huruvida gift kvinna kan vara ledamot i fattigvårdsstyrelse, och en motsvarande osäkerhet har försports i andra liknande frågor. Öfver hufvud torde det icke vara fullt klart, om hustru utan vidare är utesluten från rättigheter, för hvilka fordras att råda öfver sig och sitt gods. Rörande hustrus behörighet att vara fullmäktig hafva olika åsikter framträdt. Såsom herr Lindhagen omförmält, kan enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken uppdrag att vara rättegångsfullmäktig ej gifvas åt den, som står under målsman, men osäkert är, om detta stadgande äger tillämpning å mannens målsmanskap öfver hustrun. Särskildt lärer det ofta hafva förekommit, att hustru godkänts såsom rättegångsfullmäktig för sin man. Den ovisshet, som emellertid förefinnes härutinnan, torde, såsom herr Lindhagen anført, hafva sträckt sina verkningar äfven till annan fullmakt än i rättegång. Utskottet har redan haft anledning nämna, att tvekan kan anses råda, huruvida hustru kan förordnas till förmyndare för sin man. Ej heller är angifvet, huruvida hustru, som själf har förvaltningsrätt öfver viss egendom, kan, om sådant anses nödigt, härutinnan ställas under förmyndare, eller hvilka rättsverkningar det utöfvar å henne, om mannen försättes i omynighetstillstånd. I den viktiga frågan om hustrus befogenhet att inför rätta eller eljest söka och svara i tvistemål kan det visserligen synas vara i lagen tydligt uttaladt, att hon har sådan rätt, då föremålet för tvisten utgöres af egendom, som hon äger att förvalta. Men rörande tillämpningen af detta stadgande hafva i allt fall meningsskiljaktigheter förekommit vid domstolarna. Ett stadgande, hvilket såsom allmän regel synes utskottet förådradt och knappast öfverensstämmande med den hustru i öfrigt tillerkända rättsställning, är den i 4 § af förordningen angående utvidgad näringsfrihet förekommande bestämmelsen, att gift kvinna, som med mannen sammanlefver, icke får idka handel eller annat näringsyrke, utan att mannen sådant tillåter och ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon kan komma att ingå. Öfver egendom, som hustru själf förvaltar, är hon i öfrigt oförhindrad att förfoga, och det synes då icke finnas tillräcklig orsak, hvarför det skall vara henne betaget att utan mannens samtycke och borgen använda egendomen till drifvande af näringsyrke, om denna använd-

ning är den för henne lämpligaste och mest vinstgifvande, särskildt i det fall att den egendom, hvaröfver hon fått fri förvaltningsrätt, består af en anläggning för sådant syfte eller af ett kapital, som är i en dylik anläggning användt. Oafsedt att mannens borgen stundom är en formalitet utan värde för borgenärerna, torde bland de mindre bemedlade samhällsklasserna de fall icke vara alldeles sällsynta, då denna bestämmelse kan försvåra en hustrus sträfvan att bereda uppehälle åt sig och de sina.

Ofvan anförda exempel synas utskottet tillfyllest ådagalägga, att lagstiftningen på förevarande område lider af brister, som det vore önskvärdt att få afhjälpta, samt att anledning sålunda icke saknas att göra bestämmelserna i ämnet till föremål för granskning i syften, hvilka gå i samma riktning, om också ej så långt, som hvad motionärerna föreslagit.

Utskottet får därför hemställa,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motioner, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån gällande lagstiftning om hustrus rättsliga ställning kan böra blifva föremål för jämkning eller förtydligande, i syfte att, utan väsentlig rubbning af de grunder, hvarpå denna lagstiftning hvilar, hustrus rättsställning måtte blifva mera klart och följdriktigt bestämd än för närvarande, samt för Riksdagen framlägga förslag till de lagbestämmelser i ämnet, hvartill förhållandena kunna föranleda.

Stockholm den 17 februari 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservationer:

af herr *Zetterstrand*, som under åberopande allenast af vissa delar af utskottets motivering ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motioner, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån gällande lagstiftning om hustrus rättsliga ställning bör omarbetas och förtydligas, i syfte att utan allt för stor rubbning af de grunder, hvarpå denna lagstiftning hvilat, gift kvinna uttryckligen såsom regel tillerkännes samma myndighet som ogift kvinna, samt för Riksdagen framlägga förslag till de lagbestämmelser i ämnet, hvartill förhållandena kunna föranleda;

af herrar *Lindhagen* och friherre *Bonde*, hvilka yttrat:

• Ehuru utskottet icke bestridt utan snarare medgifvit, att gift kvinna teoretiskt sedt redan enligt gällande lag måste anses myndig, synes utskottet dock å andra sidan hafva velat taga bestämdt afstånd från tanken att gifva denna befogenhet någon betydelse i lifvet genom ett uttryckligt förklarande i lagen att gift kvinna bör få vara myndig likaväl som man och ogift kvinna.

Utskottet har däremot samlat sitt intresse företrädesvis på den formellt-juridiska angelägenheten att undanröja den oklarhet, som vid rättstillämpningen visat sig i vissa afseenden förefinnas i fråga om hustruns rättsställning. Och för detta ändamål har utskottet förordat, att man bör söka utfinna åtgärder »i syften, hvilka gå i samma riktning, om också ej så långt, som hvad motionärerna föreslagit.»

Utan ett klart erkännande af den rättsliga och sociala betydelsen af gift kvinnas myndighetsförklaring, blir emellertid allt vidare lagstiftningsarbete inom ifrågavarande rättsområde väsentligen ofruktbart. Motionärerna föreslå i detta afseende en lagstiftning, som, utan någon som helst omstörtning, löser denna fråga på ett både moderat och tillfredsställande sätt

i en tidsenlig riktning. Äfven de mera begränsade syften, utskottet förmäler sig vilja befrämja, kunna svårligen vinnas annat än genom de af motionärerna ifrågasatta lagändringarne, mot hvilkas detaljer dock må göras den anmärkningen, att bestämmelsen om att till förmyndare för hustru må förordnas hennes man kan utgå såsom obehöflig och möjligen vilseledande.

Då emellertid gällande stadganden om äkta makars egendomsförhållanden äro synnerligen invecklade samt stor obekantskap därför måste råda om dessa föreskrifters innehåll och sammanhang, är det måhända för mycket begärdt, att Riksdagen, utan tillfälle till närmare undersökning, skall förlita sig på, att frågan verkligen kan lösas så enkelt, som af motionärerna föreslagits. Fog förefinnes således för att i stället hemställa till Kungl. Maj:t om en utredning af ämnet.

Visserligen skall härvid enligt vår öfvertygelse äfven den af utskottet föreslagna skrifvelsen endast kunna leda till insikt om riktigheten af vår ofvan uttalade mening. Men då utskottet dock i själfva verket underkänt krafvet på gift kvinnas rätt att inför lagen anses såsom en myndig medborgare samt utskottet tillika enligt vår uppfattning oriktigt föreställt sig, att den rådande oklarheten i gift kvinnas rättsställning skulle kunna afhjälpas med bibehållande af själfva anledningen till densamma, få vi hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till en lagändring i syfte att, med bibehållande af mannens allmänna förvaltningsrätt öfver makars bo, mannens målsmanskap i öfrigt upphäfves och gift kvinna följaktligen uttryckligen förklaras vara myndig likaväl som den ogifta kvinnan.»